

Lyrikeren. Hvad er det, han kan som digter, Bob Dylan? Bo Green Jensen har læst det poetiske oeuvre. **Side 3**

Interview. Hans Edvard Nørregård-Nielsen om samfundssind, schæfere og mosgroede kæmper. **Side 8-10**

Føl bogen. Klassisk bogbinderi er et godt gammeldags håndværk. Og det blomstrer i det små. **Side 14-15**

Infight. Året har budt på en række skønne slagsmål, men der er kun én konge af kontroverserne. **Side 4**

Bøger

Årsrevywise. Skønlitteraturen i 2016 skiftevis jager rådvildt rundt i vandkanten og skændes med familien i sommerhuset.

ILLUSTRATION: LARS VEGAS

Digterne gør ad havet

AF LARS BUKDAHL

Der er de bøger, jeg nominerer til de litteraturpriser, jeg har nomineringsret til, og som skal konkurrere med de bøger, de andre nomineringsberettigede nominerer. Og som derfor, ved siden af at være tilstrækkeligt fremragende, helst også skal besidde en

eller anden form for energisk soliditet (hvis det er prosa) eller solid energi (hvis det er poesi), således at de med vægt og kraft kan hævde sig i *The Hunger Games*.

Men det er ikke nødvendigvis de krasbørstigt effektive værker, som jeg har været gladest for – eller mere vådt: været mest kær i – og som jeg her ved årets afslutning nærer de varmeste og ømmeste følelser over for.

Det kunne for eksempel snarere være Rasmus Nikolajsens lille koncept- og systemdigtsamling *Tilbage til naturen*: Inderligt

underfundige digte med hver gang enkeltstrofer på otte gange otte stavelser og strengt overholdende det dogme, at de skal skrives under åben himmel. Her forsøger digteren at gå tur med sin mors hund på »SANGSTRUP KLINT, / 25. DECEMBER 2013«:

»min mors hund, Plet-Bernhard, mere/ end tretten år gammel, og jeg/ er kørt ud for at gå en tur/ ved Sangstrup Klit, men har givet/ op og sat os i læ for at/ kontemplere. Det er ved at/ være sent, og et turkist lys,/ alt det lette, løftes op af// Kattegat. Bag os,

klinten, som/ en tandrække, og overfor,/ længst ude, tilført en dråbe/ rødguld, en mørk skybræmme fyldt/ ind i horisontsprækken. Og/ så bølgerne, de kværner løs,/ som dage i et liv, men der/ er også en knitren, under// den vanlige brummen, som jeg/ aldrig før har hørt. Og jeg har/ en følelse af at havet,/ der hæver op, eller rejser/ børster, hver gang det nærmer sig/ land, er et levende væsen,/ at det ånder: Plet-Bernhard må/ have registreret

FORTSÆTTES SIDE 2

FORTSAT FRA FORSIDEN

Digterne gør ad havet

noget// tilsvarende, han begynder/ i hvert fald at knurre, rejser/ sig så og går de få skridt frem til vandkanten og begynder/ at gø. Og det er så det, jeg/ kan ikke sige det bedre/ end Plet-Bernhard gør det her på/ stranden, hvor han gør ad havet.«

Med hurtige, fine sammenligninger (tandrækker, dage i et liv) vægrer digteren sig mod den besjæling, som han i solidaritet med sin (mors) hund helt overgiver sig til afslutningsvist.

Ingen metaforer, sammenligninger, besjælinger og knap nok et jeg optræder i Morten Chemnitz' *Bindingerne*, hvor hvert lille, skævt vibrerende stykke kortprosa går en lille tur ned til noget vand – så vellykket tysthed er det virkelig svært at råbe højt om:

»Solen i de spredte birke først mod den blåhvide himmel. Udstrakt hen over det frosthårde græs. Og med de let gennemsigtige skyer. Hvidtede bag de hvidlige stammer. Mens dagen igennem græsset bag krattet ligger i skygge. De tunge rim i hvide striber ad de brede strå. Og langs årene i bladene. Over det sortblå løv den kornede rim. Som ved havet de grågrønne nåle frem over sandet. I de udhængende grene i krattet furerne i den lyse bark oplyst i den lave sol. Inden det smalle vandløb som bryder stranden. Ved vandets sider sandet som let styrter sammen. I grå sanddynger som opløser sig ud i det uklare vand. Som med rimfrossten inden. Over den hvidblå strand.«

Akvarelskrift!

Både Nikolajsen og Chemnitz fik glimrende anmeldelser, men jo altså glimrende lyrikanmeldelser, hvilket sådan cirka svarer til at få glimrende jazzanmeldelser, og de fik det tilbage i januar og april, hvilket er en lille evighed siden. Charlotte Weitzes tykke, indbundne roman *Det afskyelige* var hypet til at være den grande klimaroman omsider og skuffede som sådan flere anmeldere. Da jeg omsider fik læst bogen, blev jeg endnu mere ærgerlig over ikke at have anmeldt selv, fordi jeg befriet for de grande klimaromanforventninger, mine kolleger sloges med, læste en knoklet og knagende god roman om kærligheden mellem en frostbidt kvinde og en overophedet mand, der lige så flippet fabulerende som nøgternt miljøregnskabsførende udvikler sig til reelt, plotintrikat og actionfyldt drama. Hvad er der ikke at kunne lide? Det er er i den grad et skrummel, men det er de bedste romaner jo altid, og skrumlet er i den grad i live, og til forskel fra den originale afskyelige snemand er det rent faktisk virkeligt, romanskrumlet, sort på hvidt.

Det smarte forsvar for Nikolajsens, Chemnitz' og Weitzes bøger ville være en tematisk brandtale, der fremhævede, at de alle tre forholder sig akut til miljø/natur/klima; Chemnitz forsøger af alle renfærdige kræfter at holde sig til sit varsomme, impressionistiske

blik, Nikolajsen fumler elegant og bevidsthedstynget rundt med sine kække metaforer i snor, og hos Weitze har menneskene og naturen uhjælpeligt forstyrret og besmittet og besat hinanden, og der er ikke andet tilbage end at gøre katastrofen til en god historie.

Men det er jo ikke derfor, fordi de handler om noget, at jeg er indtaget i de bøger. Det er, fordi de charmerer og hypnotiserer og overrumpler og gør det henholdsvis og umiskendeligt Nikolajsens, Chemnitz' og Weitzes. Ingen af dem redder kloden, men deres eksistens er så gode argumenter som nogen for, at menneskene fortjener at overleve, jeg mener, når eksemplarer af arten kan skrive så forbandet fint!

En fjerde yndlingsbog har jeg intet lodigt, ekstra-litterært argument for, nemlig Pejlk Malinovskis *Digterne*, der fuldstændig branche-egomanisk er en bog om digtere skrevet af en digter, i hvirvlende, fragmentarisk hast om så mange digtere som muligt, følsomme, forgrubede, overlegne, suidale, smukke, vittige, kendte, ukendte, unge, gamle digtere. Her er syv af slagsen, godt nytår til dem alle:

»Digteren beder aftenbøn til Kafka./ Digteren føler, han bliver hørt./ Digteren stirrer længe på ansøgningsskemaet./ Digteren leder efter et stof der virker, som hun troede, kokain virkede, før hun prøvede kokain./ Digteren vil lære dig sin rohypnoltwist./ Digteren er faret vild i tidens gyldne eftermiddag./ Digteren er bange for, at håndvasken vil overmande hende.«

Og så kommer jeg meget naturligt i tanke om alle de digtere, der af ingen anden grund end, at de ikke kan lade være, i år har skrevet digtsamlinger, som jeg ingen andre argumenter har for end, at de på hver deres måde er dødpøetiske.

Hver gang jeg anmelder Laus Strandby Nielsen, og først da, kommer jeg i tanke om, hvilken fantastisk digter han er og bliver og altid har været. Denne gang vil jeg prøve at huske det lidt længere, og heldigvis er titlen på hans bog det mest indlysende, elementære digt i sig selv: *Når det er mørkt bliver det lyst*. Hvortil kommer anbefalelsesværdig poesi (og det der ligner) af blandt andre Naja Marie Aidt & Mette Moestrup, Per Aage Brandt, Glenn Christian, Simon Grotrian, Mikael Josephsen, Marianne Larsen, Cecilie Lind (ja, min kæreste), Lea Løppenthin, Klaus Lynggaard, Viggo Madsen, Rasmus Halling Nielsen og –

hvad er det modsatte af jubelolding? – ældstejeronimussen Jess Ørnsbo.

Olga Ravn leverede en genuint smuk og rørende hyper-meta-digtsamling, *Den hvide rose*, der gik i gnomisk overdrive med de værste poetiske klichéer om sygdom og død, herunder ikke mindst »den hvide rose«. Jeg synes måske, det havde været endnu vildere, hvis det havde været endnu maskinellere, men det er absolut tåreglittrende nok, som det er, en enkelt af femlinjerne:

»Den hvide rose skodder sig/ i sig selv som et øje en dam/ i haven der ser op i natten/ og såret trækker sin handske/ hen over hinden.«

Men det er faktisk også muligt at være en helt gammeldags, pur og ung digter uden videre, ikke uden selvbevidsthed og sirlighed, men uden videre, med helt oprigtige, uforfalskede falbelader. Som Andreas Pedersen er det i sin debutbog, *Fryden*, hvis program og forskningsområde simpelthen er titlen:

»Fryden// Et ord jeg skrev ned, fordi nogle en dag gav sig til at synge og spille i gården, og jeg stod ligesom mange andre på en af altanerne og lyttede til det./ Notater i flok, hen over kroppen som en anden bevidsthed./ Citater som brød gennem dagens hinde.«

Ja, sådan er det, som bedst, at læse god litteratur (den direkte, stemningsmæssige modsætning til Pedersens debut er Anders Abildgaards *Ibis*, der lige så totalt og sirligt (og frydefuldt) er indædt formørket, forbandelse efter forbandelse efter forbandelse).

NÅR jeg vender mig mod prosaen (og noget af den resterende poesi), så er det et stort, tematisk massiv, der tårner over mig, nemlig: Familien. Med særligt, skævt blik til: Mor (som jeg lige nu rent faktisk kom til at stave med d).

Indefra og udefra skildrer Maja Lucas og Kaspar Bonnén i deres kortromaner *Mor* og *Ind til min mor* (kun Bonnén's bog er eksplicit autofiktiv) skræmmebilledet »den dårlige mor« med vidt forskelligt stilistisk attack, henholdsvis isnende klinisk og forbumlet billedrigt, men med samme heftige empati. Også Kirsten Thorups mursten *Erindring om kærligheden* portrætterer en kvinde, der slet ikke kan finde ud af at få moderrollen til at passe, for slet at tale om menneskerollen, og bumler rundt, og romanen med hende, for at finde sin påbudte plads i tilværelsen.

I Merete Pryds Helles mursten *Folkets skønhed* er det en datter, der optimerer sin mors historie til et melodrama på liv og død, hvis ironiske *happy end* er bortforputtet husmoderlighed. Kristina Nya Glaffey's *Mor og Busser skal skilles* opererer med to mødre, der med en hel del mere eller mindre skjult bagtaleri skal dele fortæller-tvillingeparret, og at det såmænd går aldeles glimrende, er den bogs sensationalistiske pointe.

Rolf Sparre Johanssons langdigt *Begravelse* rapporterer med melankolsk undren om begravelsen af digterjegets mor, mens Claus Handberg i digtsamlingen *Vore mødre dør* har insisterende svært ved at komme ind på livet af både sin far og sin mor.

Det har de tre børn i Iben Mondrup's heldigvis mere intense end perfekte roman *Karensminde* også og omvendt. Omdrejningspunktet er faderens sygeleje, og derfra hvirvler romanen ukronologisk gennem familiehistorien; vi kommer tæt på og mærker trykket fra alskens smertepunkter, men vi får ikke lov at opleve dem blive forløst eller bare dramatiseret, alle fornemmer bare løs for fuld kraft.

Det mest vellykkede i Josefine Klougarts rekord-mursten *New Forest* var også de små, hårde indslag af uforløst familiekonflikt, som der måske heller ikke skulle have været flere af, måske skulle der bare have været lidt færre kærlighedssorgfulde tableauer. Og så vil jeg ikke skrive mere om årets skuffelser (men, åh, Lone Aburas – kom stærkt igen meget snart!).

Uden for familienummer var der Henning Mortensens kukkede spændingsroman *Ildsalamander* og Thøger Jensens prikkende Kina-roman *Zhông* og Jens Blendstrups monstrøse samtids- og sammenbrudsroman *Slakterkoner og bagerenker* og debutanten Hannah Lutz' forfinede skovroman *Vildsvin*.

PÅ falderebet vil jeg nævne én til bog, der er for sidelæns særlig til at blive prisenomineret, men som det giver ret god mening at læse i denne for menneskeheden onde og truende tid, nemlig Sternbergs *Guldalderdigte* skrevet fra og om de bedste tider – og lad mig hermed udnævne samtlige de i revyen nævnte forfattere til ægte guldalderdigtere:

»guldalderdigtere kan gøre/ lige hvad de vil// bagefter/ når digtene er skrevet// kan man se/ at det var// det rigtige de gjorde.«

ILLUSTRATION: LARS VEGAS